Macháček, Jiří; Dresler, Petr; Přichystalová, Renáta; Sládek, Vladimír

Charakteristika lokality z hlediska přírodního prostředí

In: Macháček, Jiří; Dresler, Petr; Přichystalová, Renáta; Sládek, Vladimír. *Břeclav – Pohansko VII., Kostelní pohřebiště na Severovýchodním předhradí.* Vydání první Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2016, pp. 15-17

ISBN 978-80-210-8455-1

Stable URL (handle): https://hdl.handle.net/11222.digilib/136956
Access Date: 30. 11. 2024
Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MUNI ARTS Masarykova univerzita Filozofická fakulta

Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University
digilib.phil.muni.cz

3. CHARAKTERISTIKA LOKALITY Z HLEDISKA PŘÍRODNÍHO PROSTŘEDÍ

Severovýchodní předhradí, o celkové výměře cca 2,7 ha, se nachází na oválném, mírně zvýšeném areálu, který je obklopen mrtvými rameny Dyje a její říční nivou. Jedná se o severní cíp písčito-štěrkovité vyvýšeniny, silně poznamenané erozní činností Dyje, která prochází skoro celým Pohanskem od jihu na sever. Od centrální části je předhradí odděleno destrukcí hradby. Druhý kostel a areál pohřebiště byly lokalizovány na mírné elevaci, která je po kostele na Velmožském dvorci a již dříve prozkoumané východní části Severovýchodního předhradí třetím nejvyšším místem Pohanska (obr. 3).

Současnou konfiguraci terénu v místech pohřebiště a v jeho nejbližším okolí poznamenaly nejen raně

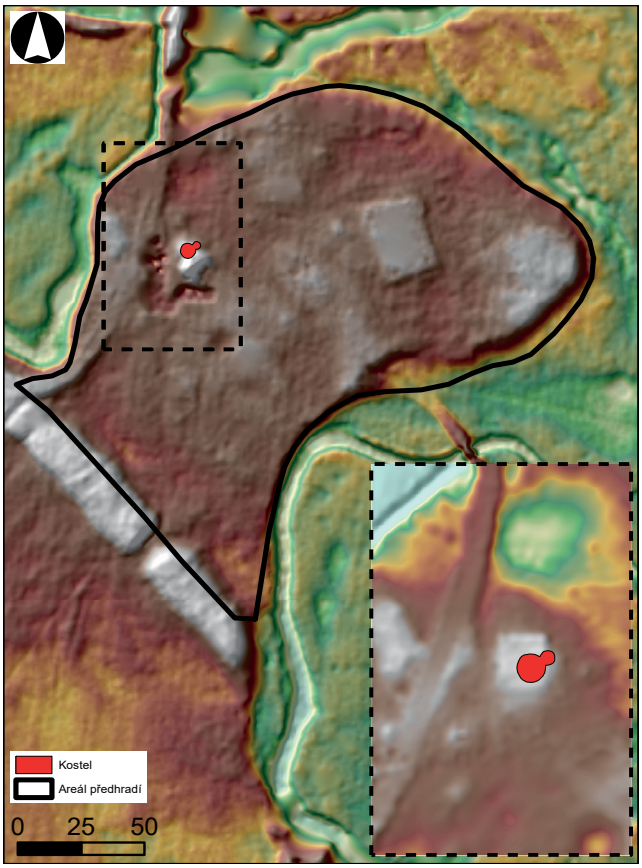

Obr. 3. Břeclav – Pohansko, Severovýchodní předhradí. DMT s vyznačenou polohou kostela (zdroj dat ČUZK – LLS). Ve výřezu DMT před zahájením výzkumů.

Fig. 3. Břeclav – Pohansko, North-eastern suburb. DMT (digital terrain model) with marked position of the church (data source ČUZK – LLS). Insert shows DMT before the start of excavation.

Obr. 4. Břeclav – Pohansko, Severovýchodní předhradí. Stěna výkopu objektu obj. 151 s ukázkou zvrstvení geologického podloží (foto archiv ÚAM).

Fig. 4. Břeclav – Pohansko, North-eastern suburb. Vertical section inside excavated feature O 151 showing geological layers of the subsoil (photo ÚAM archive).

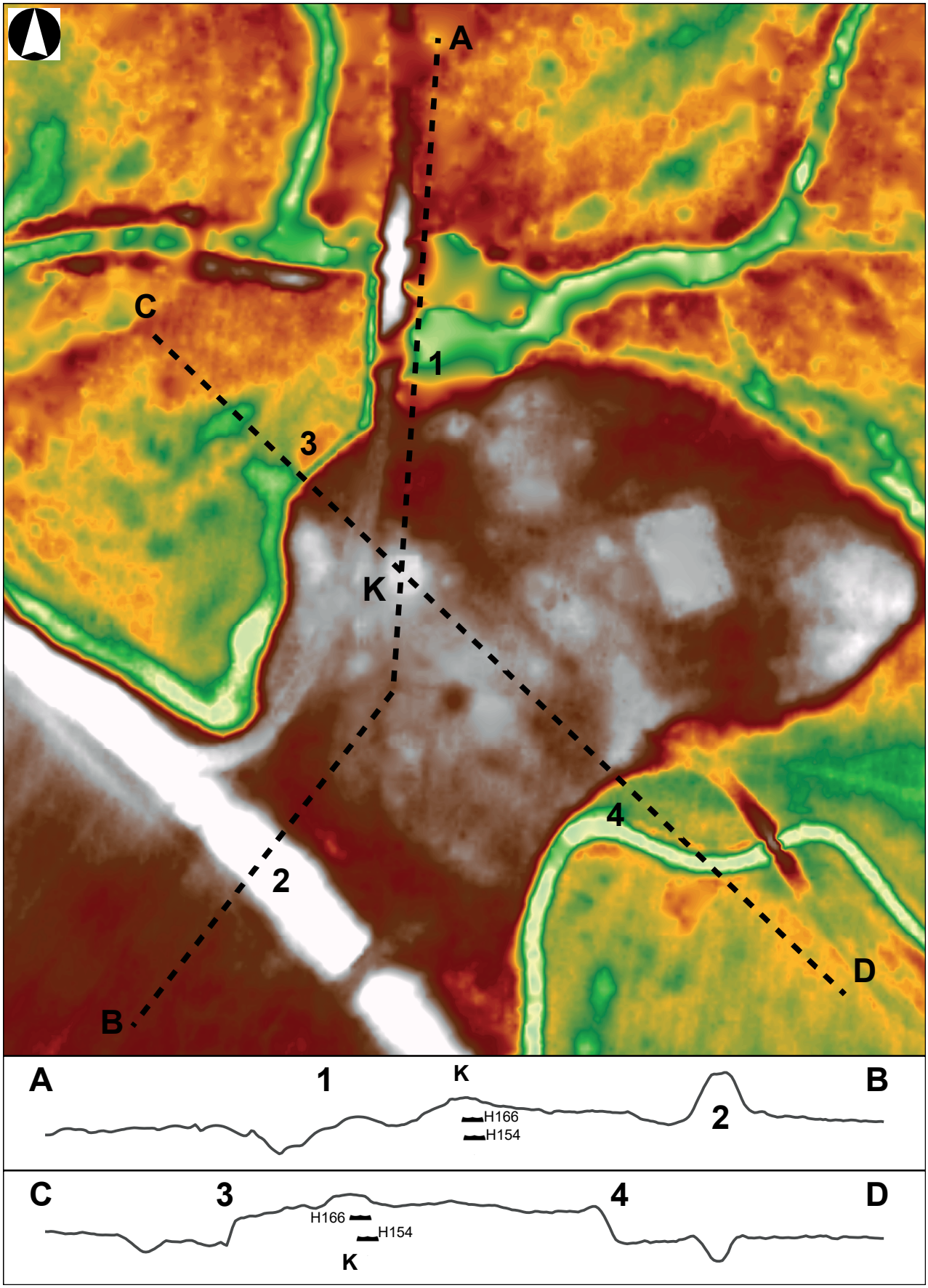

Obr. 5. Břeclav – Pohansko, Severovýchodní předhradí. Řez předhradím s vyznačením den vybraných hrobových jam. Profily převýšeny 10krát.

Fig. 5. Břeclav – Pohansko, North-eastern suburb. Cross-section of the suburb with marked bottoms of selected grave pits. Profile elevations magnified 10 times.

středověké, ale i mladší stavební aktivity. Destrukce kostela zde vytvořila vyvýšeninu, která byla později využita k výstavbě betonových základů recentní stavby zřejmě z období výstavby pevnostní hranice Československé republiky v roce 1938 (*Macháček et al. 2014*, 97). Vyvýšenina měla přibližně oválný tvar, protažený ve směru S–J, který silně ovlivnila stavba betonových základů. Severně od pohřebiště se terén výrazně svažoval do rozsáhlejší prohlubně, jejíž dno leží jen o 25 cm výše než okolní údolní niva. Západní hranice této deprese je zvýrazněna náspem asfaltové komunikace. Východním, jižním a jihozápadním směrem od ruin kostela terén také klesá, i když ne tak výrazně. Na západ, směrem k silnici a za ní, se terén po mírném poklesu výrazněji zvedá, až se nakonec prudce sníží na úroveň okolní nivy (obr. 5).

Prostor předhradí nebyl na rozdíl od centrální části Pohanska nikdy obděláván jako orná půda. Na mapách stabilního katastru je veden jako louka. Na počátku 19. století zde byla vysázena okrasná alej. V roce 1914 byla osázena kaštany, jejichž kořenové systémy dodnes mírně ovlivňují konfiguraci terénu. Kromě archeologických výzkumů a stahování dřeva k asfaltové komunikaci nebyla plocha zřejmě nikdy výrazněji narušena. Nadložní vrstvy se proto nacházejí ve velice dobrém stavu. Kromě prostor kostela zde registrujeme poměrně fádní stratigrafické poměry. Pod drnem se nachází cca 10 cm humusové hlinitopísčité zeminy s minimem nálezů. V hloubce 15–20 cm pod dnešním povrchem pak začíná velkomoravský komunikační horizont, na kterém se nacházejí artefakty či kameny a mazanice. Z této nivelety byly zahlubovány sídlištní jámy, hroby apod. Komunikační horizont není možné běžně na profilu rozlišit pouhým okem. Identifikujeme jej pouze pomocí sledování báze kamenů a artefaktů. Vrstva mezi komunikačním horizontem a povrchem podloží je silná okolo 15 cm a mimo výplně objektů a hrobů se v ní množství nálezů směrem dolů zmenšuje.

Geologické podloží není jednotné, ale mění se velmi rychle. Původní geologické zprávy uvádějí, že je tvořeno převážně čistými vátými písky (*Havlíček 2001*; *Macháček et al. 2007*; *Poláček – Škojec – Havlíček 2005*). V průběhu našeho archeologického výzkumu byl však tento poznatek revidován. Pod svrchní vrstvou písčitého podloží se v hloubce od 30 do 40 cm nachází až 20 cm mocné, šikmo položené vrstvy štěrku i mikrovrstvičky plaveného písku a jemnějšího štěrku, které severně od kostela vystupují až na povrch podloží (obr. 4). Podle posledních pozorování je původ vyvýšeniny interpretován jako relikt nejmladší terasy z konce pleistocénu, nikoliv jako duna vátého písku nebo pozůstatek jesepu (*Petr et al. 2015*). Tyto vrstvy štěrku komplikovaly prosévání a proplachování výplně hrobových jam.